

Militaire paraatheid en maatschappelijke weerbaarheid: niet of-of maar en-en

Annelies van Vark en Stefan Mastenbroek

Jaus Müller gaat in zijn column van april in op wat hij noemt ‘de schijnveiligheid van preppen’. In zijn ogen draagt preppen – gesymboliseerd door de aanschaf van een noodpakket – niet of nauwelijks bij aan de maatschappelijke weerbaarheid en kun je als burger van dit land beter stemmen op een partij met een stevige defensieparagraaf dan een noodpakket aanschaffen.

Een noodpakket leidt inderdaad niet vanzelf tot een weerbare samenleving. Datzelfde geldt voor de stroom aan door oud-militairen geschreven boeken met pakkende titels als *Paraat* en *Schokbestendig*. Boeken van vooral oud-militairen met een sterk profiel op social media. In het verlengde van de boeken verschijnen er ook cursussen in weerbaarheid. Die kunnen wellicht bijdragen aan zelfredzaamheid, maar zoals wij eerder schreven is dat slechts een eerste stap in maatschappelijke weerbaarheid.¹ We moeten naar samenredzaamheid: een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken en elkaar helpen in geval van een ramp of crisis. Een samenleving waarin de sociale cohesie groot is. Zo’n samenleving is een weerbare samenleving.

Dan helpt zo’n noodpakket (dat je overigens eenvoudig zelf kunt samenstellen met producten die je in het dagelijks leven toch al gebruikt – een duur standaardpakket aanschaffen is echt niet nodig) of een zelfhulpboek met tips je misschien de eerste dagen van een crisis door met je gezin of huisgenoten, maar dat is het dan ook wel. Als niet zelfredzaamheid maar samenredzaamheid het uitgangspunt is, is het zinvol om in kaart te brengen wie er kwetsbaar is in jouw straat of wijk en wellicht jouw hulp nodig heeft. Of bij wie jij hulp in kunt roepen als dat nodig is. Ook de noodsteunpunten in gemeenten waar het Veiligheidsberaad voor pleit dragen bij aan samenredzaamheid.² Daar kunnen burgers terecht voor informatie en een aantal eerste levensbehoeften. Als we vanuit een *all-hazards*-benadering naar weerbaarheid kijken dan zijn investeringen in onderwijs, versterken van onafhankelijke media en wetenschappelijk onderzoek ook noodzakelijk. Onderminning van de democratische rechtsstaat is immers ook een dreiging die alleen een weerbare samenleving kan weerstaan.³

Terug naar de column van Jaus Müller. Hij creëert in onze ogen een valse tegenstelling door investeringen in Defensie te verkiezen boven zelfredzaamheid (waarvan de noodpakketten het symbool zijn). Beide zijn nodig. Zowel de militaire paraatheid als de maatschappelijke weerbaarheid moet omhoog. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille. Niet voor niets werken steeds meer Europese landen aan een moderne versie van *total defence*, waarin militaire verdediging en civiele bescherming hand in hand gaan. En dat vergt

1 Annelies van Vark en Stefan Mastenbroek, ‘Opinie CDA: ‘Een noodpakket in huis is slechts een eerste stap’’, *Algemeen Dagblad*, 20 september 2024.

2 Jorn Jonker, ‘Kabinet wil in elke buurt noodsteunpunten voor als het crisis is’, *NOS.nl*, 15 mei 2025. <https://nos.nl/artikel/2567405-kabinet-wil-in-elke-buurt-noodsteunpunten-voor-als-het-crisis-is>

3 *Hybride dreigingen en maatschappelijke weerbaarheid*, AIV Advies 126 (Den Haag, Adviesraad Internationale Vraagstukken, 4 juni 2024).

coördinatie. Daarom stelde zowel Zweden als Denemarken recent een minister voor civiele bescherming aan. Een *whole-of-government*-benadering (als eerste stap naar een *whole-of-society*-benadering) vereist dat overheden op verschillende niveaus (van lokaal tot en met Europees) gecoördineerd aan de slag gaan. Daar heeft Nederland nog wel wat stappen te zetten.

We moeten ons ook realiseren dat het versterken van de militaire paraatheid niet kan zonder de samenleving. De krijgsmacht heeft (veel) meer mensen nodig, vooral in mobilisabele eenheden. Reservisten dus, die in het dagelijks leven elders in de samenleving werkzaam zijn. Of bedrijven die vanuit een ecosysteem-gedachte taken van de krijgsmacht kunnen ondersteunen of zelfs overnemen. Zo gezien is een weerbare samenleving de ultieme vorm van schaalbaarheid.

Laten we ons niet richten op ofwel de maatschappelijke weerbaarheid ofwel de militaire paraatheid, maar laten we beide doen, en dus ook nadenken over concepten op het

snijvlak van het civiele en militaire domein. Denk aan een moderne variant van een burgerhulpverleningsorganisatie, zoals we vroeger de Bescherming Bevolking hadden. Of aan de ontwikkeling van een Nederlandse Home Guard, waarin mensen met een militaire opleiding (als reservist, oud-beroepsmilitair, Dienjaar-deelnemer of welke categorie dan ook) worden ingezet in hun eigen regio, om daar te beschermen wat hen dierbaar is. En koppel dit aan een duidelijk narratief vanuit de overheid over de belangrijkste dreigingen (militaire dreiging, hybride dreiging en klimaatverandering, zoals helder beschreven is in het Europese rapport van de voormalig Finse president Niinistö dat afgelopen najaar verscheen) en de rol die eenieder (als individu en als onderdeel van een groter geheel) kan spelen om die dreigingen het hoofd te bieden. Zo gaan maatschappelijke weerbaarheid en militaire paraatheid hand in hand. ■

Annelies van Vark en Stefan Mastenbroek zijn senior coördinerend adviseur bij de Programmadirectie Opschaling Krijgsmacht

ANTWOORD OP MENINGEN VAN ANDEREN

Met waardering voor de bijdrage van Annelies van Vark en Stefan Mastenbroek wil ik graag enige nuance aanbrengen bij hun lezing van mijn column. Mijn betoog was geen pleidooi tegen maatschappelijke weerbaarheid. Integendeel: ik onderschrijf volledig het belang van een veerkrachtige en zelfredzame samenleving. Alles wat daarbij helpt, inclusief een noodpakket, juich ik alleen maar toe.

Mijn kritiek richtte zich op de illusie dat het bezit van een noodpakket op zichzelf al gelijkstaat aan daadwerkelijke weerbaarheid. Zonder bredere context — zoals daadwerkelijke fundamentele en grootschalige investeringen in onze krijgsmacht, civiel-militaire structuren en

onderlinge solidariteit — moeten we ervoor waken dat we onszelf niet in slaap sussen door zo'n ding op zolder te leggen en te denken dat het daarmee klaar is.

Dat ik de nadruk legde op investeren in Defensie, was geen pleidooi voor een of-of-keuze, maar een oproep om militaire paraatheid niet uit het oog te verliezen in een tijd waarin dreigingen steeds complexer worden. Als we streven naar een geïntegreerde benadering van veiligheid, dan verdienen beide domeinen — bescherming burgerbevolking en militair — serieuze aandacht en debat. Waarvan akte! ■

Jaus Müller